

Nr. 2.

Warszawa, dn. 15 stycznia 1938 r.

Ogóln. zbioru Nr. 695

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych — Prezes Rady Związku inż. Piotr Drzewiecki.
Za redaktora odpowiedzialnego inż. Antoni Dunin.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Marszałkowska 140, tel. 5.94-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł. 5 kwartalnie. Numer pojedynczy zł. 1.—

TREŚĆ NUMERU: Stan przemysłu metalowego wedle danych stowarzyszonych w Związku fabryk na koniec grudnia 1937 r.
— Wiadomości związkowe. — Hutnictwo żelazne. — Wiadomości z zagranicy. — Praktyczne i teoretyczne podstawy planowania gospodarczego.

Wycieczka na Targi Brytyjskie

W czasie od 26 lutego do 7 marca odbędzie się wycieczka Członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych na Targi Brytyjskie, odbywające się w Londynie i Birmingham.

Program wycieczki ustalono w sposób następujący:

- 26 lutego — wyjazd z Warszawy,
- 27, 28 lutego i 1, 2 marca — pobyt w Birmingham (Hotel Imperial),
- 3, 4, 5 marca — pobyt w Londynie (Hotel Morton),
- 7 marca — powrót do Warszawy.

Koszt uczestnictwa, obejmujący koszty paszportowe, przejazd II kl. pociągu pośpiesznego z Warszawy do Londynu i z powrotem, utrzymanie w czasie podróży, hotele w Londynie i Birmingham z śniadaniem, jednodniowe zwiedzanie Londynu, usługi przewodnika, **wynosić będzie 685 zł.**

Zgłoszenia do dn. 5.II.1938 r. kierować należy pod adresem Sekretariatu Związku: Warszawa, ul. Marszałkowska 140, tel. 6.26-40.

Uczestnicy wycieczki będą mogli dołączyć się dn. 6 marca w Berlinie do wycieczki na Targi Lipskie, co prosimy zaznaczyć w zgłoszeniu.

Wycieczka na Targi Lipskie

W czasie od 5 marca do 11 marca odbędzie się wycieczka Członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych na Targi Lipskie.

Program wycieczki ustalono w sposób następujący:

- 5 marca — wyjazd z Warszawy,
- 6, 7, 8 i 9 marca — pobyt w Lipsku (Hotel Astoria lub Continental),
- 10 marca — pobyt w Berlinie (Hotel Central),
- 11 marca — przyjazd do Warszawy.

Koszt uczestnictwa, obejmujący koszty paszportowe, przejazd II kl. pociągu pośpiesznego z Warszawy do Lipska i z powrotem, hotele w Berlinie i Lipsku z śniadaniem **wynosi 350 zł.**

Zgłoszenia do dn. 10 lutego kierować należy pod adresem Sekretariatu Związku, Warszawa, ul. Marszałkowska 140, tel. 6.26-40.

Stan przemysłu metalowego wedle danych stowarzyszonych w Związku fabryk na koniec grudnia 1937 r.

W odlewniach żeliwa: w odlewnictwie handlowym ostatnie miesiące roku były okresem najintensywniejszego zbytu, szczególnie w urządzeniach sanitarnych. Ceny sprzedażne na odlewy surowe i rury zlewowe, mimo wielkiego zapotrzebowania, były niewystarczające. Eksport utrzymywał się w granicach dotychczasowych; wprawdzie odpadł zupełnie tak dobry rynek zbytu, jakim była Palestyna, strata ta jednakże częściowo wyrównana została większym obrotem na innych rynkach zagranicznych i zapoczątkowanym eksportem na nowe rynki.

W odlewniach maszynowych stan zatrudnienia w ostatnich miesiącach jest zadowolający i nie zauważa się dużych wahań w zamówieniach, a tym samym praca jest równomierna. Trudności w zaopatrywaniu się w surowce niema. W odlewniach Okręgu Radomsko-Kieleckiego zamówienia w listopadzie i grudniu wpływały dość ograniczenie i koniunkturę można nazwać raczej słabą niż dobrą.

W dziale obrabiarek panuje duże ożywienie. Większość fabryk obrabiarek otrzymała znaczne programowe zamówienia, pokrywające prawie cały rok 1938 i część 1939. Pomimo to fabryki zajęte są również przygotowywaniem produkcji tanich typów handlowych dla sprzedaży ze składu dla prywatnej klienteli. Prace nad ustaleniem specjalizacji fabryk zrzeszonych w Grupie Wytwórni Obrabiarek posuwają się naprzód. W związku z ustaleniem programu budowy w Polsce podstawowych typów obrabiarek, szereg fabryk zainicjował budowę nowych typów dotychczas w kraju nie budowanych lub budowanych w rozmiarach bardzo ograniczonych, jako to: ciężkie frezarki, rewolwerówki, automaty, wiertarki promieniowe, wytaczarki, szlifierki, piły i t. d. Wszystkie prawie fabryki obrabiarek otrzymały możliwość zdobycia pewnych kredytów na częściową modernizację swoich warsztatów i nabycie dla nich chociaż najniezbędniejszych brakujących urządzeń i obrabiarek. Powyższe prace inwestycyjne są w toku realizacji.

W dziale instalacji zdrowotnych związanych z budownictwem stan zatrudnienia nie uległ zmianie, raczej ma tendencję dalszego utrzymania się na obecnym poziomie. Zapowiadane ograniczenie ulg podatkowych przy budowie domów mieszkalnych, prawdopodobnie zmniejszy ruch budowy domów, a w związku z tym zatrudnienie w przemyśle instalacyjnym.

W dziale cukrowniczym i kottowym zatrudnienie dobre.

W dziale maszyn rolniczych, niektóre fabryki wyprzedają zapasy z lat ubiegłych, natomiast nowej produkcji nie podjęły. Inne produkują w znikomych ilościach, a naogół fabrykacja maszyn rolniczych stała się w 1937 roku produkcją niedochodową.

W dziale maszyn młynarskich zamówienia są, lecz są to przeważnie roboty inwestycyjne dla mły-

narstwa, wymagające dłuższych kredytów co utrudnia wykonywanie zamówień.

W dziale lokomotyw żadne większe zmiany nie zaszły. Zatrudnienie w fabrykach słabe z powodu zmniejszonego programu zamówień Min. Komunikacji. Zamówienia na rok przyszły jeszcze nie nadeszły.

W dziale wagonów osobowych jest zatrudnienie średnie.

W dziale amunicji — wykonuje się ustalony program.

W dziale konstrukcji żelaznych zatrudnienie jest dobre. Wszystkie wytwórnie pracują zadowolająco i mają zapewnioną robotę na kilka miesięcy. Ceny dostaw jednak są w dalszym ciągu niedostateczne i nierentowne. Osiągnięcie lepszych cen jest trudne, ponieważ głównym odbiorcą są instytucje państwowe, które dotychczas na całkowicie usprawiedliwioną zwykłą cen nie wyrażają zgody.

W produkcji objętej mechaniką precyzyjną, stan zatrudnienia był w dalszym ciągu dobry i zapewniony jest na okres mniej więcej półroczny.

Przemysł elektrotechniczny: zatrudnienie w tym dziale przemysłu znacznie wzrosło.

W maszynach do szycia zatrudnienie nieco lepsze, jak w roku ubiegłym, daje się zauważyć wzrost konsumpcji.

W fabrykach śrub zatrudnienie ożywione przy częściowo niedostatecznych cenach.

Sytuacja w przemyśle metalowym okręgu łódzkiego w IV kwartale, w porównaniu do III kwartału 1937 r., pozostała bez zmiany. Zatrudnienie w fabrykach tego rejonu było w IV kwartale jeszcze pełne, gdyż fabryki wykańczają zamówienia z poprzednich miesięcy. Natomiast wpływ nowych zamówień w niektórych zakładach się nieco zmniejszył w grudniu r. 1937. Ceny bez zmian. Trudności w zakupie surowców nie było.

W okręgu przemysłowym Bielska, Białej i okolicy: w maszynach włókienniczych i krosnach tkackich stan zatrudnienia był naogół zadowolający, jednak odczuwać się dawał już pewien zastój w napływie dalszych zamówień. Pomimo zwyczajki płac robotników jak również cen surowców i stali w eksporcie cen podwyższyć nie było można. Poza tym wyłania się w eksporcie cały szereg innych trudności, jak brak kontyngentów, następnie szereg finansowych środków stosowanych przez obce państwa dla obniżenia ceny swych wyrobów na eksport. Wskutek tego zagraniczna konkurencja, w szczególności niemiecka, angielska i belgijska tańsza jest od polskiego eksportera, który ma w ten sposób coraz większe trudności w zdobywaniu sobie dalszych zleceń.

WIADOMOŚCI ZWIĄZKOWE

5-lecie Grupy Producentów Narzędzi P. Z. P. M.

Dnia 5 lutego mija 5 lat od daty utworzenia Grupy Producentów Narzędzi Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Z uwagi na to, że historia pięciolecia Grupy pokrywa się z rozwojem produkcji narzędzi, która w omawianym okresie wzrosła z 3 na 40 milionów złotych, Zarząd Grupy postanowił uczcić tę rocznicę specjalną uroczystością, powołując Komitet uroczystości w składzie następującym: p. Henryk Umiastowski, jako przewodniczący zebrania organizacyjnego Grupy w dn. 5. II. 1933., p. Jan Piotrowski, jako pierwszy prezes Grupy w latach 1933 — 1937, p. Henryk Poreyko, jako obecny prezes Grupy i p. Stefan Gruchała, jako sekretarz gen. Grupy od chwili jej powstania.

Przebieg uroczystości będzie następujący: Dnia 5. II. 1938 o godz. 10.30 odbędzie się Zwyczajne Walne Zgromadzenie Członków Grupy, na którym przyjęte będzie sprawozdanie z działalności w 1937 r. i omówione zostaną wytyczne dalszej pracy, o godz. 13.30 odbędzie się wspólne śniadanie Członków Grupy i zaproszonych Gości, na którym wygłoszony będzie referat p. t. „Rozwój przemysłu narzędziowego w Polsce na tle działalności Grupy Producentów Narzędzi“.

Posiedzenie Zarządu P. Z. P. M.

4-go bm. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku. Poza załatwieniem bieżących spraw, zatwierdzono wytyczne działania w celu przeprowadzenia niektórych zmian w projektach ustaw o podatku obrotowym, opłatach rejestracyjnych i ulgach podatkowych przy inwestycjach przemysłowych. Poza tym został ustalony program działalności Komisji Bezpieczeństwa Pracy na 1938 r.

Walne Zgromadzenie Grupy Wytwórnicy Obrabiarek do Metali P. Z. P. M.

13 bm. odbyło się Walne Zgromadzenie Członków Grupy Obrabiarek do Metali P. Z. P. M.

Po wygłoszonym sprawozdaniu z działalności i omówieniu planu pracy i budżetu na 1938 r., dokonano wyboru Władz na nową kadencję w osobach: inż. Jan Piotrowski — prezes, inż. Mieczysław Górski i inż. Adam Kreglewski — viceprezesi.

Walne Zgromadzenie jednogłośnie uchwaliło wyraziło podziękowanie p. prezesowi J. Piotrowskiemu za pełną inicjatywę i poświęcenia pracę dla dobra Grupy.

Zarząd Grupy Producentów Narzędzi P. Z. P. M.

30 grudnia r. ub. odbyło się posiedzenie Zarządu Grupy Producentów Narzędzi, Optyki i Mechaniki Precyzyjnej P. Z. P. M., na którym po omówieniu spraw organizacyjnych, zatwierdzono opracowany przez specjalną komisję projekt „Warunków Dostawy Narzędzi“.

W dalszym ciągu obrad rozpatrzono podania fabryk, które zgłosiły przystąpienie do Grupy, oraz ustalono termin Walnego Zgromadzenia Grupy na dzień 5. II. 1938 r.

O obniżkę składek ubezpieczeniowych

W związku ze staraniem organizacji przemysłowych o przedłużenie działania dekretu Prezydenta Rzpl. z dn. 14 I. 1936 r. o czasowym obniżeniu składek za ubezpieczenia społeczne, został złożony *projekt rządowy ustawy przedłużającej działanie tego dekretu do końca marca 1939 r.* (Druk Sejmowy Nr. 611).

Projekt ten brzmi, jak następuje:

Art. 1. *Obniżkę składek za ubezpieczenie emerytalne robotników i pracowników umysłowych, wprowadzoną art. 1 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 r. o czasowym obniżeniu składek za ubezpieczenie emerytalne robotników i pracowników umysłowych oraz za ubezpieczenie od wypadków i chorób zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 3, poz. 24), utrzymuje się w mocy na okres od dnia 1 stycznia 1938 r. do dnia 31 marca 1939 r.*

Art. 2. Zawarte w art. 2 dekretu z dnia 14 stycznia 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3, poz. 24), *upoważnienie Ministra Opieki Społecznej do obniżenia składek za ubezpieczenie od wypadków i chorób zawodowych przedłuża się na okres ubezpieczenia od dnia 1 stycznia 1938 r. do dnia 31 marca 1939 r.*

Art. 3. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Opieki Społecznej.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Jak z powyższego widać projekt rządowy częściowo realizuje postulaty przemysłu polskiego, ograniczając jednak dalszy okres działania obniżonych składek do pięciu kwartałów i pozostawiając przyszłej sesji sejmowej sprawę ponownego rozstrzygnięcia wysokości składek ubezpieczeniowych.

Należy zaznaczyć, iż wygasający dekret z dn. 14. I. 36 r. stosuje się jeszcze do zarobków osiągniętych w grudniu r. b., *od których składki płacone są do 10 stycznia 1938 r.* Nie uchwalenie więc dotąd przez parlament projektowanej ustawy nie narusza w niczym stanu dotychczasowego.

Nowa instrukcja o organizacji i zakresie działania kontroli skarbowej

Z dniem 1 stycznia 1938 r., weszła w życie nowa instrukcja ministra skarbu o organizacji i zakresie działania kontroli władz skarbowych, uchylając obowiązujące dotychczas przepisy z 23 sierpnia 1933 r.

Zgodnie z przepisami instrukcji, czynności połączone z nadzorem przedsiębiorstw należy tak wykonywać, aby były one jak najmniej uciążliwe dla przedsiębiorcy i aby w miarę możliwości nie tamowały prawidłowego ruchu przedsiębiorstw i zakładów handlowych.

W sprawie C. O. P.

Komunikujemy do wiadomości członków P. Z. P. M., że przy Związku został zorganizowany dział informacyjnej i badań Centralnego Okręgu Przemysłowego. Prowadzenie spraw tego działu zostało powierzone Panu Stanisławowi Janiszewskiemu b. Dyrektorowi Wystawy Przemysłu Metalowego, Elektrotechniki i Radiofonii. P. S. Janiszewski będzie częściowo pełnił swe funkcje w Warszawie, częściowo w COP. W następnym numerze podamy dokładnie w jakie dni tygodnia będzie on w Warszawie, a jakie w COP. z podaniem adresu. Na razie wszelkie zapytania w sprawach COP należy skierowywać pod adresem Związku.

Przewozy kolejowe

Przewozy towarów na polskich kolejach państw. wyniosły w listopadzie 1937 r. 17.739 wagonów 15-tonowych przeciętnie dziennie, czyli o 1.945 wag., t. j. o 12,3 proc. więcej, niż w listopadzie 1936 r. Do przewozu w kraju w listopadzie nadano więcej w 1937 r., niż w 1936 r. o 1.253 wag. przeciętnie dziennie, t. j. o 10,6 proc. Wywóz przez granice lądowe i porty polskie wzrósł o 311 wag., t. j. o 12,4 proc. Naładunek w w. m. Gdańsku zwiększył się o 109 wag., czyli o 37,7 proc. Tranzyt wzrósł o 280 wag., t. j. o 28,1 proc. Spadek zanotowano w zakresie przyjęcia od kolei zagranicznych, mianowicie o 8 wagonów, czyli 4,3 proc.

Z wyjątkiem transportów zbóż, które w stosunku do listopada 1936 r. zmalały w listopadzie 1937 r. przeciętnie o 50 wag., t. j. o 15,1 proc. dziennie oraz narzędzi, maszyn rolniczych, których w listopadzie 1937 r. wogóle nie nadawano, wszystkie inne towary wykazały w 1937 r. wzrost przewozu.

Przejęcie magistrali węglowej Śląsk—Gdynia

W dniu 1 b. m. eksploatację nowowyprowadzonej magistrali węglowej Śląsk — Gdynia przejęło francusko-polskie Towarzystwo kolejowe od zarządu polskich kolei państwowych.

Posiedzenie Fabryk Taboru Kolejowego

10 b. m. odbyło się w Związku posiedzenie przedstawicieli fabryk taboru kolejowego, poświęcone sprawom dostaw taboru na rynek turecki oraz ekspansji na terenie Ameryki Południowej.

Konferencja w P. I. E.

12 b. m. przedstawiciele fabryk taboru kolejowego byli przyjęci na konferencji w Państwowym Instytucie Eksportowym dla omówienia sprawy ewent. obstalunków taboru kolejowego i obrabiarek dla Turcji oraz sprawy obrotu z Łotwą.

Walne Zgromadzenie Grupy Przemysłu Elektrotechnicznego P. Z. P. M.

13-go bm. odbyło się Walne Zgromadzenie Członków Grupy pod przewodnictwem P. Prezesa Uniastowskiego. Poza bieżącymi sprawami organizacyjnymi został szczegółowo omówiony projekt ulg podatkowych dla przedsiębiorstw elektrotechnicznych w C.O.P. oraz ustalono pożądane do wprowadzenia zmiany. Poza tym został zatwierdzony program prac na najbliższy okres.

Dostawa tworzyw dla transatlantyku polskiego

W związku z budowanym dla Polski statkiem w stoczni w Swan Hunter w Anglii i możliwością dostarczenia z kraju na ten cel potrzebnych materiałów, o czym już swego czasu donoszono, należy stwierdzić, że eksporterzy polscy nie ocenili weate, lub też nie-należycie wykorzystali nadarzającą się sposobność dostawy swych wyrobów do stoczni.

Statek w stoczni Swan Hunter nie jest jeszcze całkowicie wykończony. Potrzebne są krzesła, formiery, gumowe pokrycie podłóg, pewna ilość kabli konopnych i stalowych, okucia mosiężne w związku z czym w dniach najbliższych stocznia roześle do firm polskich odnośne zapytania.

Eksporterzy winni składać samorzutnie oferty, lub też otrzymawszy zapytania stoczni angielskiej, potraktować je jak najpoważniej.

W związku z projektowaną budową dalszego statku w Anglii, potrzebne będą: blachy, specjalne odlewy stalowe, kable stalowe i liny konopne, instalacje do ogrzewania, okucia mosiężne, materiały do robót tapicerskich, dykty, kable elektryczne, ramy okienne, nit-y, śruby i mutry. Wartość ekwipunku ocenić można przeszło na pół miliona zł.

Po informację należy zwracać się do Linii Gdynia — Ameryka, Warszawa, Plac Małachowskiego 4.

Eksport maszyn do Bułgarii

W bułgarskim Dzienniku Państwowym (Derzawen Westnik) z dnia 27.XI. b. r. Nr. 263 ogłoszone zostało Rozporządzenie Ministra Handlu i Przemysłu z dnia 23.XI. b. r., polecające Komisji Przywozowej dla maszyn i ich części, starającej się przy Bułgarskim Banku Narodowym, aby stawiała jako warunek konieczny przy udzielaniu zezwolenia na wwóz maszyn i ich części, aby były one *bezwzględnie nowe i nieużywane*.

Udział Polski w Międzynarodowych Targach w Nowym Jorku

W pierwszych Targach Światowych w Nowym Jorku, które odbędą się w przyszłym roku weźmie udział również i Polska.

Komisarzem działu polskiego wybrano bar. Stefana Roppa, dyr. Targów Poznańskich.

Rozpoczęcie działalności Spółdzielni Kredytowej Przemysłowców Metalowych

Dnia 15 stycznia rb. rozpoczęła działalność w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, Warszawa, Marszałkowska 140, Spółdzielnia Kredytowa Przemysłowców Metalowych. Będą dokonywane normalne operacje bankowe.

Nowe normy

Polski Komitet Normalizacyjny przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu podaje do wiadomości wszystkich zainteresowanych, iż ukazały się między innymi z druku, uchwalone przez Komitet w dniach 3 grudnia 1935 r. i 9 grudnia 1936 r. oraz zaakceptowane przez Komisję Ogólną w dniu 10 czerwca 1937 r.

POLSKIE NORMY.

Gospodarstwo domowe.

	Cena zł.
D-213 Pokrywy aluminiowe do garnków zwykłych	0 50
D-214 Garnki wieżowe aluminiowe	0 50

D-215 Pokrywy aluminiowe do garnków zwykłych dla umożliwienia gotowania wieżowego	0,50
D-223 Cezaki aluminiowe półkuliste	0,50
D-224 Cezaki aluminiowe zwykłe	0,50
M e t a l e.	
H-221 Stal maszynowa węglowa, Walcowana lub kuta	0,50

Okazja kupna

17 lutego r. b. odbędzie się w Wąbrzeźnie sprzedaż gmachu fabryki „Pepege“ o pow. 3969 m². Cena wywoławcza 75.780 zł.

Odczyty S. E. P.

Stowarzyszenie Elektryków Polskich organizuje wzorem lat ubiegłych w czasie od 4 lutego 1938 roku odczyty dla inżynierów, omawiające najnowsze zdobycze wiedzy i techniki.

Odczyty te stanowią cykl p. n. „Fizyka doby współczesnej“ oraz „Najnowsze postępy w dziedzinie elektrotechniki i mechaniki“ i wygłoszone będą przez wybitnych uczonych polskich, Profesorów naszych wyższych uczelni.

Uzupełnieniem praktycznym odczytów będą ćwiczenia zorganizowane dla inżynierów w pracowniach Zakładu Teletechniki i Zakładu Obróbki Metali Politechniki Warszawskiej.

Zgłoszenia imienne, będą przyjmowane tylko do dnia 20 stycznia r. p. Zgłaszający się do tego terminu, winien wpłacić na konto Stowarzyszenia Elektryków Polskich w P. K. O. Nr. 625 ulgową opłatę wynoszącą po Zł 2.— za każdy odczyt (członkowie Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Teletechników Polskich oraz Związku Polskich Inżynierów Elektryków wpłacają po Zł 1.50 za odczyt) oraz po Zł 5.— za każde ćwiczenie w pracowni Zakładu Teletechniki i po Zł 3.— za każde ćwiczenie w pracowni Zakładu Obróbki Metali.

Program odczytów otrzymać można w St. Fl. Pol. W-wa, Królewska 15.

Kurs obróbki cieplnej

Stow. Inż. Mechaników Polskich organizuje w czasie od 4.II — 24.III. rb. Kurs Obróbki Ciepłej. Koszt uczestnictwa wynosi 45 zł od osoby. Zgłoszenia do 28.I. rb, kierować należy do Sekretariatu SIMPu, Warszawa, Al. Jerozolimskie 8. tel. 2.81-85.

W sprawie eksportu tarcz szlifierskich

Mimo wyjątkowego nawału zamówień krajowych Tow. Haerberle stara się możliwie jak najwięcej swoich wyrobów eksportować.

W dziale tarcz i kamieni szlifierskich nie jesteśmy na razie niestety w możności eksportować na większą skalę. Tow. Haerberle spodziewa się wywóz tych artykułów wydatnie zwiększyć w końcu b. roku po znacznym rozszerzeniu zakładów przemysłowych.

Natomiast już od szeregu lat eksportuje się z powodzeniem na dużą skalę papiery i płótna szlifierskie, które wskutek wysokiego gatunku konkurują z tego rodzaju wyrobami najbardziej renomowanych fabryk zagranicą.

Poza krajami europejskimi eksportujemy nasze papiery i płótna szlifierskie do krajów bliskiego wschodu, płn. Afryki, do krajów płd. Ameryki, oraz wchodzimy w kontakt z rynkami Dalekiego Wschodu. Dzięki energii dyrektora fabryki, p. Borstema eksport tow. Haerberle rozwija się, czego wyrazem jest, że poza najwyższymi odznaczeniami na wystawach zagranicznych przyznane zostały ostatnio Tow. złote medale na Targach Lewantyńskich za całość produkcji, oraz na wystawie w Baranquilla (Kolumbia) specjalnie za papiery i płótna szlifierskie, które mimo silnej bardzo konkurencji ze strony innych krajów m. i. również Japonii, cieszą się tam wyjątkowym powodzeniem.

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI
Biblioteka P. N. „Ursus“

Hutnictwo żelazne

Polski słownik techniczny, zeszyt pierwszy i drugi

Nakładem Związku Polskich Hut Żelaznych ukazały się dwa zeszyty wydawnictwa p. t. „Hutnictwo Żelazne, — Polski Słownik Techniczny“.

Zanim przystąpimy do przeglądu treści obu zeszytów, przypomnieć pokrótce należy genezę powstania tego wydawnictwa. Otóż prace nad mianownictwem rozpoczęły się w hutnictwie już w r. 1931 z inicjatywy Związku Polskich Hut Żelaznych i Stowarzyszenia Hutników Polskich. Prace te, prowadzone według instrukcji Komisji Polskiego Słownictwa Technicznego Akademii Nauk Technicznych, były poddawane krytyce na łamach miesięcznika „Hutnik“, po czym zebrany materiał przekazano Akademii Nauk Technicznych do wykorzystania przy ustalaniu słownictwa technicznego. W pracach tych brali udział specjaliści hutnicy w liczbie 49 osób, których nazwiska uwidocznił w przedmowie do zeszytu pierwszego. Wśród nich znajdujemy pięciu profesorów Akademii Górniczej w Krakowie, jednego profesora Ślą-

skich Technicznych Zakładów Naukowych, dziesięciu dyrektorów hut; resztę stanowią inżynierowie, przeważnie kierownicy poszczególnych wydziałów huty. Gremium zatem wybitnie fachowe.

Niezależnie od przekazania materiału Akademii Nauk Technicznych, Związek Polskich Hut Żelaznych, odczuwając brak polskiego słownika hutniczego postanowił wydać słownik podręczny i w tym celu powołał Komitet Redakcyjny, złożony z delegatów Akademii Górniczej w Krakowie, delegatów obu organizacji, inicjujących prace nad mianownictwem, delegata redakcji „Hutnika“ i dwu rzeczoznawców: słownikowego i językowego.

W wyniku dotychczasowych prac Komitetu ukazały się dwa zeszyty, które obejmują pięć działów słownika na ogólną ilość trzynastu. Na treść omawianych zeszytów składa się 2640 mian polskich, wraz z równoznacznikami w językach niemieckim, rosyjskim, francuskim i angielskim. Ponadto przy każdym

niemal mianie polskim podano jego krótką definicję, co jest szczególnie pożyteczne ze względu na to, iż słownik zawiera wiele mian dawnych, już niemal zupełnie zapomnianych, np. *iskrzyk, ruralnia* oraz mian nowoutworzonych np. *tygliwo, martiniak*, a poza tym definicja ta koryguje dotychczasowe błędy terminologiczne, gdyż uwypukla różnicę takich np. pojęć, jak *koksiarnia* i *koksownia, tłoczarka* i *tłoczalnia, walcarka* i *walcownia* i t. d.

Podany w słowniku materiał ułożono alfabetycznie i działowo, co ułatwia wyszukiwanie potrzebnego terminu w każdym poszczególnym dziale.

Trzeba przyznać, że tak pomyślane wydawnictwo jest z wszech miar celowe, bardzo pożyteczne i nad wyraz aktualne. Słownik ma zawierać ok. 6.000 mian, z czego opublikowano dotychczas 2.640, tak że ukazania się całości wydawnictwa spodziewać się należy dopiero w drugiej połowie b. r.

Słownik zawiera długi szereg terminów polskich, utworzonych z wspólnego pnia przez dodanie odpowiedniej końcówki. Tak np. miana z końcówką *ak* i *arka* określają narzędzie pracy, lub urządzenie techniczne (*przecinak, tyglak, żarzak, kruszarka, walcarka*), miana z końcówką *acz* i *owy* — określają robotnika (*wytapiacz, odlewacz, kadziowy, piecowy, spustowy*), miana z końcówką *alnia* i *arnia* określają wytwórnię, lub miejsce pracy (*tłoczalnia, wykańczalnia, tyglarnia, pudlingarnia*), miana z końcówką *ownia* określają skład materiałów, czy wytworów (*koksownia, rurownia*). Jednakże obok powyższych mian, świadczących o regule, stosowanej przy podawaniu nowotworów znajdujemy również miana, odbiegające od wytycznych w posługiwaniu się tą regułą. Np. *młotownia*, — wydział hutny, gdzie odbywa się kucie a nie *młotarnia*; *stalownia* — wytwórnia stali a nie *stalarnia*; *walcownia* — zakład, w którym przerabia się metal za pomocą walcowania a nie *walcarnia*. Co prawda są to nieliczne przykłady wywołane przede wszystkim utarciem się powszechnym danej nazwy.

Komitetowi Redakcyjnemu, a zwłaszcza jego sekretarzowi p. Antoniemu Dzikowi należy złożyć serdeczne wyrazy uznania za rzetelny trud włożony w publikację Słownika.

Cena Słownika wynosi 12 zł. Zgłoszenia przysyłać należy pod adresem: Związek Polskich Hut Żelaznych, Warszawa, Plac Napoleona 9.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY

Zakupy i inwestycje zagranicą:

EGIPT. 4500 t asfaltu.

Oferty do 31 stycznia r. b.: Public Works Ministry, Kairo.

125.000 sztuk masek gazowych.

Oferty — termin nie podany. — Ministerstwo zdrowia publicznego, Kairo.

RUMUNIA. 220 t brązu, 600 t profilów stalowych, 100 t blachy cynkowej, etc.

Oferty do 22 stycznia r. b.: Regia Autonoma F. R., Bucuresti.

10 samochodów-omnibusów.

Oferty do 19 stycznia r. b.: Primaria Ploesti.

Wyroby stalowe, blachy rozmaite, płyty stalowe i t. p. Zapotrzebowanie roczne.

Szczegóły i oferty do 20 stycznia r. b.: Arsehahul Armatei, Bucuresti.

300 kasetek stalowych, 100 kas pancernych, 150 kufrów żelaznych.

Szczegóły i oferty do 21 stycznia r. b.: Directiunea Generala P.T.T., Bucuresti.

880 sztuk płyt miedzianych dla lokomotyw.

Szczegóły i oferty do 28 stycznia r. b.: Regia Autonoma C.F.R., Bucuresti.

3125 t odlewów żelaznych.

Szczegóły i oferty do dnia 20 stycznia r. b.: Regia Autonoma C.F.R., Bucuresti.

Stoły miernicze, lornety, dalekovidze, kompasy etc.

Szczegóły i oferty do 18 stycznia r. b.: Ministerul si Marinei, Bucuresti.

Puszki blaszane do masek gazowych.

Oferty do 19 stycznia r. b.: Fabrica Material Prosectie, Bucuresti.

TURCJA: 10 milionów sztuk rozmaitych korków i 10 milionów rozmaitych płyt korkowych.

Szczegóły i oferty do 24 stycznia r. b.: Dyrekcja Monopolów Państwowych, Kabatas.

100.000 m taśm do samolotów.

Szczegóły i oferty do 24 stycznia r. b.: Ministerstwo Obrony Kraju, Ankara.

Światowa produkcja hutnicza. Poniżej podajemy dane ilustrujące rozwój produkcji hutniczej w 1937 r.

W tys. ton	S u r ó w k a			S t a l		
	1929	1936	1937	1929	1936	1937
Niemcy	15.506	15.303	15.900	18.455	19.208	19.800
Francja	10.364	6.230	7.900	9.800	6.708	7.850
Wielka Brytania	7.711	7.845	8.600	10.122	12.209	13.400
Belgia	4.041	3.207	3.900	4.122	3.175	3.900
Luxemburg	2.906	1.987	2.550	2.702	1.981	2.550
Czechosłowacja	1.645	1.140	1.650	2.098	1.559	2.300
Polska	704	584	700	1.377	1.141	1.400
Z. S. S. R.	4.321	14.093	14.600	4.903	16.083	17.400
Italia	727	806	750	2.253	2.025	2.100
Szwecja	524	625	650	730	1.003	1.150
Austria	462	248	400	632	418	680
Węgry	368	306	350	513	520	600
Inne kraje	1.275	886	1.050	1.433	860	1.270
Europa	50.554	44.260	59.000	59.140	66.890	74.300
U. S. A.	43.296	31.526	38.500	57.819	48.737	52.000
Kanada	1.189	759	950	1.416	1.097	1.450
Japonia, Korea i Mandżuria	1.561	2.850	3.300	2.294	5.260	6.000
Indie ang.	1.417	1.550	1.600	585	900	900
Inne kraje	835	1.280	1.250	680	1.200	1.350
Produkcja światowa	98.852	80.225	104.600	121.934	124.084	136.200

Wzrost eksportu narzędzi z Niemiec. Eksport narzędzi z Niemiec, wykazuje od 1935 stałą poprawę. Szczególnie rok 1937 w stosunku do 1935 (styczeń — listopad) wykazuje wyższość o 35%.

Poniższe zestawienie zawiera najważniejsze rodzaje narzędzi wyeksportowanych z Niemiec w latach 1935, 1936 i 1937 w tonach:

	St. List. 1935	St. List. 1936	St. List. 1937
topory, siekiery, klucze mutrowe	4593	5459	6166
Świdry, szydła, narzędzia do cięcia gwint.	2996	3922	4514
piły ręczne, piły tarczowe	2581	3001	3581
kleszcze	2132	2351	2395
młotki	1147	1503	1697
klucze szczękowe	1087	1178	1489
pilniki, raszple	1148	1350	1333
noże maszynowe	781	832	995
uchwyty, obsady	760	802	959
świdry korbowe, frezy	621	631	812
dłuta i dłutka	498	569	677
narzędzia miernicze	476	574	701
Razem	18820	22182	25319(T)

Nowy samochód popularny w Niemczech. Kanclerz Rzeszy Adolf Hitler zapowiedział realizację planu w myśl którego ilość samochodów w Niemczech wyrazić się powinna stosunkiem 1 samochód na 5 mieszkańców.

Realizując zamierzenia Kanclerza, opracowany został nowy model samochodu popularnego, o szybkości maksymalnej 75 km, zużywający 6 — 7 litrów paliwa na 100 km, którego cena wynosić będzie 975 — 1050 RM.

Dla budowy nowego samochodu uruchomiona zostanie nowa fabryka o zdolności produkcyjnej

250000 sztuk rocznie. Kapitał zakładowy wpłacony został w $\frac{1}{3}$ przez państwo, resztę subskrybuje wielkie przedsiębiorstwo przemysłowe z I. G. Farben Industrie na czele.

Ogólny plan przewiduje budowę następnych fabryk tego typu samochodu. (S.).

Niemiecki Komitet Lekkich Metali. W Niemczech utworzony został Komitet Lekkich Metali, którego zadaniem jest udzielanie bezpłatnych informacji o zastosowaniu lekkich metali. Koszty utrzymania Komitetu ponosić będą w równych częściach państwo i dostawcy surowców. (S.).

Sztuczne żywice w Niemczech. Produkcja bakelitu wykazuje stały wzrost. Wartość wyrobów bakelitowych, która w 1934 r. wynosiła 175 milj. marek osiągnęła w 1937 r. sumę 570 milj.

Podobnie szybko rozwija się produkcja materiału zwanego „Presstoff“, wartość której to produkcji wzrosła z 29 milj. zł. w 1936 r., na 90 milj. zł. w 1937 roku. (S.).

Z międzynarodowego rynku drutu i gwoździ. Według danych „Iweco“ napływ nowych zamówień na gwoździe wykazał w ostatnich czasach zmniejszenie, natomiast drut zatrzymał mocną tendencję, zwłaszcza ze strony rynków Dalekiego Wschodu.

Szczególnie poszukiwany jest drut średnicy $1\frac{3}{4}$ — $2\frac{1}{2}$ oraz 5 — 6 mm.

Ceny Iweco utrzymują się na rynkach, gdyż autsajdery europejscy nie wchodzą w rachubę, a Stany Zjednoczone stosują się do cennika Iweco. (S.).

PRAKTYCZNE I TEORETYCZNE PODSTAWY PLANOWANIA GOSPODARCZEGO

Czasopismo „Dom, Osiedle, Mieszkanie“ zamknęło rok 1937 specjalnym numerem¹⁾, poświęconym zagadnieniom planologii. Czasopismo to, będące organem Polskiego Towarzystwa Reformy Mieszkaniowej jest specjalnie powołane do postawienia zagadnienia planowania w szerokiej płaszczyźnie Państwowej. Polityka budowlana bowiem jest pierwszą dziedziną gospodarki polskiej, w której uznano doniosłość i stworzono pierwsze ośrodki oficjalnego planowania. Inicjatywa stworzenia ośrodków planowania w tej dziedzinie wyszła z dołu od grona architektów, opracowujących plany rozbudowy miast. Znajdując podstawę prawną w ustawie budowlanej stworzono ok. 1930 roku Biuro Planowania Regionalnego Warszawy, które wkrótce stało się wzorem dla analogicznych biur planowania regionalnego w Łodzi, Poznaniu, na Huculszczyźnie itd.

Tak jak przy opracowywaniu planu rozbudowy miast zaistniała konieczność scharmonizowania wysiłków w tym kierunku z całością akcji gospodarczo-społecznej, dającą pobudkę do stworzenia regionalnych ośrodków planowania, tak i w miarę rozbudowy gospodarczej kraju, prowadzonej już pod egidą regionalnych biur planowania, wyłoniła się kwestia uzgodnienia wysiłków biur regionalnych za pomocą centralnego ośrodka planowego.

Obok naturalnej tendencji ja zorganizowaną akcją planowania przemawiają i względy natury ogólnogospodarczej. Doniosłość tych względów i ich zbieżność z tendencjami oddolnymi nie tylko w Polsce, ale również i w innych krajach (Francja, Niemcy, U.S.A.) omawia rzeczowo i głęboko w bardzo treściwym i świetnie skonstruowanym artykule p. t. „Planowanie krajowe“ p. St. Malessa.

Analizując pozytywne i negatywne skutki regionalizmu i partykularyzmu grupowego (i indywidualnego!) oraz przesłanki kształtowania struktury gospodarstwa społecznego kraju, którym to mianem określa funkcjonalny układ elementów gospodarowania (człowiek, przestrzeń, surowce, środki i wytwory produkcji, transport, wymiana) p. Malessa stwierdza konieczność planowania krajowego. Omawiając następnie w rzucie historycznym rozwój zagadnienia planowania w Polsce i zagranicą, autor dochodzi do wniosku, że powinien powstać centralny ośrodek planowania przy Prezydium Rady Ministrów, wyposażony w odpowiednie kompetencje i możliwości, wychodząc z założenia, że tylko „ponadresortowy“ charakter Centralnego Ośrodka Planowania może zapewnić jego obiektywność w stosunku do partykularyzmu resortowego poszczególnych Ministerstw.

O ile omawiany artykuł daje praktyczny niejako obraz dzisiejszego stanu zagadnienia planowania, o tyle artykuł J. M. de Casses, dyrektora Urzędu Planowania Brabantu daje przegląd zagadnienia planowości ze strony teoretycznej. Wykazując wiele punktów stycznych planologii i geografii, autor zalicza planologię do rzędu nauk pragmatycznych której głównym zadaniem jest znalezienie takiego optymalnego schematu struktury gospodarczo-społecznej, któraby umożliwiła uzyskanie minimalnymi środkami maximum rezultatów.

¹⁾ NN 11 — 12 rok 37, Redakcja Trembacka 11, Warszawa,

Gdy rządzą towarzysze. Na tle licznych strejków, jakie przeprowadzane są we Francji a które zmierzają do podwyżki płac, nie jest pozbawiony pikanterji, ale i głębszego znaczenia następujący fakt. Oto przed kilku dniami personel zakładów piekarskich „La Paix“ w Roubaix wystąpił do zarządu o podwyżkę. Zarząd nie uwzględnił całości żądań robotniczych, wobec czego wybuchł strejk.

Pod naciskiem Konfederacji Pracy strejk po 2 dniach został zakończony, bez zadośćuczynienia żądań robotniczych.

Zakłady są własnością Kooperatywy socjalistycznej, a Zarządcy są członkami władz Konfederacji Pracy.

Bojkot towarów japońskich w St. Zjednoczonych. Najpoważniejsze amerykańskie domy towarowe postanowiły nie kupować towarów pochodzenia japońskiego. Zamówienia, przeznaczone dotychczas dla Japonii, będą udzielane dostawcom w Europie.

Produkcja kauczuku syntetycznego w Japonii. Rząd japoński powziął zamiar zmniejszenia wwozu kauczuku o 30%, żeby zmusić przemysł krajowy do zajęcia się sprawą produkcji kauczuku syntetycznego. Szereg przedsiębiorstw w Japonii zajętych jest obecnie chwilami pracami nad tą dziedziną. (T.)

Przemysł żelazny w Grecji. Grecja sprowadza rocznie więcej niż 100.000 ton surówki i wyrobów walcowanych, wobec czego palącą sprawą, staje się obecnie kwestia rozbudowy słabego bardzo przemysłu me-

talurgicznego. Ponieważ Grecja nie posiada w kraju złóż węglowych, rząd powziął myśl uruchomienia sił wodnych o sile ponad 300 milionów Kw. i wszczął w tej sprawie pertraktacje z firmą American Cyanamide Co. oraz z firmą Cooper. (T.)

Eksport z Francji wyrobów walcowanych. Wywóz z Francji wyrobów walcowanych wyniósł w listopadzie ub. roku 204.000 ton wobec 179.000 ton z października ub. roku i 140.000 ton z listopada 1936 r. Za pierwsze 11 miesięcy 1937 r. ogólny wywóz tych artykułów wyniósł 1.769.000 ton, co daje przeciętnie miesięcznie 161.000 ton, wobec przeciętnej z 1916 roku w ilości 116.000 ton. (T.)

Przemysł aluminiowy w Australii. Electrolytic Zinc Company of Australia Ltd. przy pomocy Imperial Magnesium Company of Great Britain zamierza produkować aluminium w Australii. Dla tego celu stworzone zostało towarzystwo British Aluminium (Australia) Pty. Ltd., które będzie miało na celu zaopatrzenie w aluminium australijskiego lotnictwa i uniezależnienia się w tej sprawie od zagranicy. Commonwealth Aircraft Corporation Pty. Ltd. zamówić ma wkrótce 40 samolotów dla armii. (T.)

Udział Rumunii w miedzianym przemyśle Jugosławii. Rząd rumuński powziął decyzję wzięcia udziału w rozbudowie jugosławańskiego przemysłu miedzianego. Wyprodukowana miedź zasilać ma państwa małej ententy. (T.)

Zawierając szereg ciekawych i oryginalnych sformułowań zagadnienia planologii, ten niezwykle ciekawy artykuł daje krótką i treściwą syntezę metodologii planowania ekonomicznego, zarówno w płaszczyźnie regionalnej, jak ogólnopństwowej, a nawet w jeszcze szerszym zasięgu terytorialnym. Zdaniem autora uporządkowanie struktury ekonomicznej poszczególnych państw uprości znakomicie wzajemne stosunki gospodarcze pomiędzy państwami, a nabyła dyscyplina gospodarcza, oraz konieczność normowania międzynarodowych stosunków gospodarczych, przygotowuje grunt pod plan międzynarodowy.

Autor przewiduje bardzo szybki wzrost zakresu planowania w życiu gospodarczym i podkreśla, że planowanie to nie może być statycznym, gdyż takie przeradza się w doktrynalnie skostniałe i nie podążające za ewolucją życia społecznego, lecz winno być dynamiczne, wytyczające raczej ogólne tylko linie gospodarcze i pozostawiające wiele luzu dla ewentualnego dopełnienia w miarę ewolucji gospodarczej. Syntezę poglądu autora na zadania i formy planowania zawiera następujące, wyrwane z zakończenia jego rozprawki, zdanie:

„...zadaniem planu regionalnego i planu ekspansji nie jest wciśnięcie życia społecznego w surowe i sztywne reguły, lecz właśnie przeciwnie, granice muszą być tak zakreślone, żeby przyszłe pokolenia mogły je regulować na swój sposób, gdyby to w ich warunkach było konieczne”...

W całości artykuł, zaopatrzony w szereg map, jest ciekawym i wartościowym przyczynkiem do studiów nad praktycznymi i teoretycznymi przesłankami planologii. Bardzo zalecamy każdemu interesującemu się zagadnieniem rozwoju życia gospodarczego, zaznajomienie się z tym artykułem.

M. R.

DIAMENTY TECHNICZNE

PROSZKI DIAMENTOWE,
STYKI WOLFRAMOWE,
PRZECIĄGADŁA SZTUCZNE
I DIAMENTOWE

dostarcza

Przemysł Wolframowy

WEŁNOWIEC, — ul. Piastów 12